

به نام خدا

روابط اقتصادی ایران و ترکیه

مقدمه

روابط اقتصادی ایران و ترکیه، ریشه در قرن‌ها همسایگی، اشتراکات فرهنگی و موقعیت استراتژیک دو کشور در خاورمیانه و آسیای غربی دارد. ترکیه با اقتصاد پویا، دسترسی به بازارهای اروپا و آسیا و نقش کلیدی در ترانزیت انرژی و کالا، شریک تجاری اصلی ایران است. لغو روادید از سال 1964، نزدیکی جغرافیایی و عضویت مشترک در سازمان‌هایی مانند ECO و OIC، این روابط را تقویت کرده است. با وجود تحریم‌های بین‌المللی و رقابت‌های منطقه‌ای، هدف دو کشور رسیدن به حجم تجارت 30 میلیارد دلار در سال‌های آتی است که نشان‌دهنده پتانسیل بالای همکاری‌های اقتصادی است.

عضویت ترکیه در سازمان‌های بین‌المللی تجاری

ترکیه در سازمان‌های متعددی با تمرکز بر تجارت و اقتصاد عضویت دارد که بر روابطش با ایران تأثیر می‌گذارد:

- **سازمان تجارت جهانی یا WTO:** از 1995، برای کاهش موانع تعرفه‌ای و تسهیل تجارت جهانی.
- **سازمان همکاری و توسعه اقتصادی یا OECD:** از 1961، برای هماهنگی سیاست‌های اقتصادی.
- **اتحادیه گمرکی اروپا یا EU Customs Union:** از 1995، برای تجارت آزاد با اتحادیه اروپا.
- **کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل یا UNCTAD:** برای حمایت از تجارت در کشورهای در حال توسعه.
- **گروه 20 یا G20:** از 1999، برای بحث درباره مسائل اقتصادی جهانی.
- **اتاق بازرگانی بین‌المللی یا ICC:** برای استانداردسازی تجارت از طریق بخش خصوصی.
- **سازمان همکاری اقتصادی یا ECO:** از 1985 (بنیان‌گذار با ایران و پاکستان)، برای توسعه تجارت منطقه‌ای، به‌ویژه در حمل‌ونقل و انرژی.
- **سازمان همکاری اسلامی یا OIC:** از 1969، برای تقویت همکاری اقتصادی در جهان اسلام، با تمرکز بر تجارت حلال و سرمایه‌گذاری.

- **سازمان همکاری اقتصادی دریای سیاه یا BSEC**: از 1992، برای توسعه تجارت در منطقه دریای سیاه.
  - **سازمان بین‌المللی فرهنگ ترکی یا TÜRKSOY**: از 1993، با تأثیر غیرمستقیم بر تجارت از طریق همکاری فرهنگی.
  - **سازمان کشورهای ترک یا Turkic States**: از 2009، برای تقویت همکاری اقتصادی بین کشورهای ترک‌زبان.
  - **سازمان دی-8 یا D8**: از 1997، برای توسعه اقتصادی کشورهای اسلامی در حال توسعه، با ایران و ترکیه به‌عنوان اعضای کلیدی.
- این سازمان‌ها به‌ویژه ECO و OIC، بستری برای تقویت روابط تجاری ایران و ترکیه از طریق پروژه‌های مشترک مانند کریدورهای ترانزیتی و تجارت ترجیحی فراهم کرده‌اند.

تاریخچه روابط اقتصادی ایران و ترکیه

1. دوره پیش از قرن بیستم:

- روابط اقتصادی به امپراتوری‌های صفوی و عثمانی بازمی‌گردد، با تجارت ابریشم، فرش، و ادویه.
- در قرن نوزدهم، حجم تجارت حدود 500 هزار دلار در سال بود (منسوجات و سلاح از عثمانی؛ ابریشم و خشکبار از ایران).
- معاهده ارزروم (1823 و 1847) روابط تجاری و مرزی را تثبیت کرد.

2. دوره پهلوی اول (1925-1941):

- با تأسیس جمهوری ترکیه (1923) و صنعتی‌سازی ایران، تجارت گسترش یافت. در 1939، حجم تجارت به 10 میلیون دلار رسید.
- معاهده تجارت 1937 و قراردادهای 1937-1938 (استرداد مجرمین و نیابت قضائی) تجارت را تسهیل کرد.
- جنگ جهانی دوم تجارت را موقتاً کاهش داد.

3. دوره پهلوی دوم (1945-1979):

- با رشد اقتصاد نفتی ایران، حجم تجارت در 1977 به 1.5 میلیارد دلار رسید.

○ صادرات ترکیه شامل منسوجات و ماشین آلات سبک بود؛ ایران نفت، گاز، و خشکبار صادر می‌کرد.

○ پیمان سعدآباد (1937) و قرارداد تأمینیه و ودادیه (1932، تجدید در 1938) همکاری اقتصادی را تقویت کرد.

4. پس از انقلاب اسلامی (1979 به بعد):

○ انقلاب 1979 و جنگ ایران و عراق تأثیر محدودی داشت. در دهه 1980، حجم تجارت به 1 میلیارد دلار کاهش یافت.

○ در دهه 1990، با خط لوله گاز تبریز-آنکارا (1996)، تجارت به 2 میلیارد دلار رسید.

5. دوره تحریم‌ها و برجام (2000-2018):

○ در 2010، حجم تجارت به 10 میلیارد دلار رسید (نفت و گاز). تحریم‌های 2012 آن را به 7 میلیارد دلار کاهش داد.

○ پس از برجام (2015)، تجارت در 2016 به 12 میلیارد دلار رسید. خروج آمریکا از برجام (2018) تجارت را در 2019 به 5.5 میلیارد دلار کاهش داد.

6. دوره معاصر (2019-2024):

○ در 2022، حجم تجارت 6.5 میلیارد دلار بود (4 میلیارد دلار صادرات ترکیه؛ 2.5 میلیارد دلار ایران).

○ در 2023، تجارت به 7.2 میلیارد دلار رسید (رشد 10.8٪).

○ در 2024، حجم تجارت به 8.1 میلیارد دلار رسید (رشد 12.5٪).

حجم تجارت به دلار

1. دهه 1970:

○ 1977: 1.5 میلیارد دلار (صادرات ترکیه: 0.6 میلیارد دلار؛ صادرات ایران: 0.9 میلیارد دلار).

2. دهه 1980:

○ 1985: 1 میلیارد دلار (صادرات ترکیه: 0.4 میلیارد دلار؛ صادرات ایران: 0.6 میلیارد دلار).

3. دهه 1990:

○ 1995: 2 میلیارد دلار (صادرات ترکیه: 0.8 میلیارد دلار؛ صادرات ایران: 1.2 میلیارد دلار).

4. دهه 2000:

- 2010: 10 میلیارد دلار (صادرات ترکیه: 3 میلیارد دلار؛ صادرات ایران: 7 میلیارد دلار).
- 2013: 7 میلیارد دلار (صادرات ترکیه: 2.5 میلیارد دلار؛ صادرات ایران: 4.5 میلیارد دلار).

5. دوره برجام و پس از آن:

- 2016: 12 میلیارد دلار (صادرات ترکیه: 4.5 میلیارد دلار؛ صادرات ایران: 7.5 میلیارد دلار).
- 2019: 5.5 میلیارد دلار (صادرات ترکیه: 3.2 میلیارد دلار؛ صادرات ایران: 2.3 میلیارد دلار).
- 2022: 6.5 میلیارد دلار (صادرات ترکیه: 4 میلیارد دلار؛ صادرات ایران: 2.5 میلیارد دلار).
- 2023: 7.2 میلیارد دلار (صادرات ترکیه: 4.4 میلیارد دلار؛ صادرات ایران: 2.8 میلیارد دلار).

تجارت در 2024 (12 ماهه):

- کل حجم تجارت: 8.1 میلیارد دلار (رشد 12.5٪ نسبت به 2023).
- صادرات ترکیه به ایران: 5.1 میلیارد دلار (رشد 15.9٪).
- صادرات ایران به ترکیه: 3 میلیارد دلار (رشد 7.1٪).
- تراز تجاری: منفی 2.1 میلیارد دلار برای ایران.
- ترکیب کالاها:
  - صادرات ترکیه: ماشین آلات (1.5 میلیارد دلار، 29٪)، منسوجات (1.2 میلیارد دلار، 24٪)، محصولات کشاورزی (0.8 میلیارد دلار، 16٪)، مواد شیمیایی (0.7 میلیارد دلار، 14٪)، لوازم خانگی (0.5 میلیارد دلار، 10٪).
  - صادرات ایران: پتروشیمی (1.2 میلیارد دلار، 40٪)، گاز طبیعی (0.8 میلیارد دلار، 27٪)، پسته (0.5 میلیارد دلار، 17٪)، فرش و صنایع دستی (0.3 میلیارد دلار، 10٪)، فلزات خام (0.2 میلیارد دلار، 6٪).

عوامل مؤثر بر روابط اقتصادی

1. تحریم‌های بین‌المللی:

- تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا از 1979، به‌ویژه پس از 2012، صادرات نفت ایران را کاهش داد. ترکیه خرید گاز را ادامه داد.
- پس از خروج آمریکا از برجام (2018)، تجارت غیرنفتی پایدار ماند.

2. نیازهای متقابل:

- ایران به ماشین‌آلات و منسوجات ترکیه نیاز دارد؛ ترکیه به گاز و پتروشیمی ایران وابسته است.
- در 2024، ماشین‌آلات (1.5 میلیارد دلار) و گاز (0.8 میلیارد دلار) این وابستگی را نشان می‌دهد.

3. رقابت با دیگر کشورها:

- چین (15 میلیارد دلار صادرات به ایران در 2023) و امارات رقبای ترکیه هستند.
- در انرژی، روسیه و قطر رقبای ایران هستند، اما نزدیکی جغرافیایی ایران مزیتی کلیدی است.

4. روابط سیاسی:

- همکاری در انرژی و ترانزیت قوی است، اما تفاوت مواضع در سوریه (2024) تنش‌هایی ایجاد کرد.
- لغو روادید و توافقات تجاری روابط را تسهیل کرده است.

5. زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری:

- ترکیه حدود 2.5 میلیارد دلار در ایران سرمایه‌گذاری کرده است (تا 2024).
- ایران در پروژه‌های ترانزیتی ترکیه 600 میلیون دلار سرمایه‌گذاری کرده است.

تحلیل جامع و جوانب مرتبط

1. سرمایه‌گذاری خارجی:

- پیش از انقلاب، سرمایه‌گذاری ترکیه در ایران حدود 300 میلیون دلار بود. پس از انقلاب، به نساجی و ساختمانی گسترش یافت (1 میلیارد دلار تا 2000).
- پس از برجام، قراردادهایی به ارزش 3 میلیارد دلار امضا شد (انرژی و حمل‌ونقل)، اما تحریم‌ها اجرای برخی را متوقف کرد.
- در 2024، سرمایه‌گذاری ترکیه در ایران به 2.5 میلیارد دلار رسید، عمدتاً در نساجی (800 میلیون دلار)، ساخت‌وساز (700 میلیون دلار)، و انرژی (600 میلیون دلار). ایران نیز 600 میلیون دلار در حمل‌ونقل و ترانزیت ترکیه سرمایه‌گذاری کرده است.

2. ترکیب کالاهای تجاری:

- صادرات ترکیه: ماشین آلات (29٪)، منسوجات (24٪)، کشاورزی (16٪)، مواد شیمیایی (14٪)، لوازم خانگی (10٪).
- صادرات ایران: پتروشیمی (40٪)، گاز طبیعی (27٪)، پسته (17٪)، فرش و صنایع دستی (10٪)، فلزات خام (6٪).
- ایران به عنوان صادرکننده مواد خام (پتروشیمی و فلزات) و ترکیه به عنوان صادرکننده کالاهای صنعتی شناخته می شود.

3. تأثیر تحریمها:

- نفت و گاز: صادرات نفت از 2 میلیارد دلار (دهه 2000) به 0.5 میلیارد دلار در 2024 کاهش یافت؛ گاز 0.8 میلیارد دلار است.
- ماشین آلات: ترکیه تأمین کننده اصلی است (1.5 میلیارد دلار در 2024).
- بانکداری: محدودیت های سوئیفت تجارت را به کانال های غیرمستقیم سوق داده است.

4. پروژه های ترانزیتی:

- کریدورهای ترانزیتی (مانند راه آهن تهران-آنکارا و کریدور (ECO) تجارت را تسهیل کرده اند. در 2024، پروژه های ترانزیتی با سرمایه گذاری مشترک 1 میلیارد دلار پیشرفت داشتند.
- بازارچه های مرزی (مانند بازرگان) و آزادراه تبریز-بازرگان تجارت محلی را تقویت کرده اند.

5. چشم انداز آینده (2025 و پس از آن):

- رفع تحریمها می تواند تجارت را به 30 میلیارد دلار برساند، با تمرکز بر انرژی، پتروشیمی و ترانزیت.
- بدون رفع تحریمها، تجارت در سطح 8-10 میلیارد دلار ادامه خواهد یافت.
- رقابت منطقه ای و فشارهای آمریکا ممکن است چالش ایجاد کند، اما نزدیکی جغرافیایی و ECO همکاری را تقویت می کند.

مجموعه توافقات ایران و ترکیه

• توافقات دولتی:

- معاهده ارزروم (1847): پایه گذاری روابط تجاری و مرزی.
- توافق نامه تجارت دوجانبه (1955): تقویت تجارت صنعتی و کشاورزی.

- پیمان سعدآباد (1937): همکاری اقتصادی و امنیتی منطقه‌ای.
- توافق نامه اجتناب از مالیات مضاعف (2005): تسهیل سرمایه‌گذاری.
- توافق نامه خط لوله گاز (1996): صادرات گاز ایران (تمدید تا 2026).
- تفاهم نامه همکاری اقتصادی (2016): همکاری در انرژی، حمل‌ونقل، و ترانزیت پس از برجام.
- توافق نامه تجارت ترجیحی (2015): کاهش تعرفه‌ها برای 265 قلم کالا (125 قلم ایران، 140 قلم ترکیه).
- تفاهم نامه هشتمین شورای عالی همکاری (2023): امضای 10 سند در زمینه انرژی، حمل‌ونقل ریلی، و مناطق آزاد تجاری.
- بیست و نهمین کمیسیون مشترک اقتصادی (2024): توافق برای افزایش تجارت به 30 میلیارد دلار، با تمرکز بر ترانزیت و انرژی.

• توافقات خصوصی:

- همکاری نساجی (2016): تولید مشترک پوشاک به ارزش 200 میلیون دلار.
- تفاهم نامه ساختمانی (2017): پروژه‌های زیرساختی ایران (500 میلیون دلار).
- قراردادهای کشاورزی (2018): صادرات پسته و زعفران (300 میلیون دلار).
- تفاهم نامه اتاق بازرگانی (2023): برگزاری نمایشگاه‌های مشترک در تهران و استانبول.
- توافق نامه ایران مال و اتاق مشترک (2023): همکاری در پروژه‌های تجاری و نمایشگاهی.
- همکاری مرکز فابا (2023): توسعه فناوری مالی و تجارت الکترونیک.
- سمینار فرصت‌های سرمایه‌گذاری (2024): شناسایی پروژه‌های مشترک در انرژی و زیرساخت.
- اعزام هیئت تجاری دانش‌بنیان (2024): همکاری در فناوری اطلاعات و حمل‌ونقل با حمایت صندوق نوآوری ایران.

• رویدادهای تجاری کلیدی:

- بیست و هفتمین کمیسیون مشترک اقتصادی (2022): برنامه‌ریزی برای تجارت ترجیحی و ترانزیت.
- همایش تجاری تهران (2023): حضور هیئت تجاری ترکیه در اتاق بازرگانی تهران.

- **نمایشگاه‌های مشترک (2024):** برگزاری نمایشگاه‌های کشاورزی و فناوری در استانبول و تهران با مشارکت 200 شرکت ایرانی و ترک.
- **بازدید از مالیبیل سایپا (2023):** بررسی همکاری در صنعت خودرو.
- **نشست B2B اتاق بازرگانی (2024):** تبادل هیئت‌های تجاری برای توسعه صادرات غیرنفتی.

• اتاق مشترک بازرگانی ایران و ترکیه

اتاق مشترک بازرگانی ایران و ترکیه یکی از مهم‌ترین نهادهای بخش خصوصی در حوزه روابط اقتصادی میان دو کشور همسایه است. این اتاق با هدف ارتقاء سطح همکاری‌های تجاری، صنعتی، سرمایه‌گذاری و رفع موانع پیش روی فعالان اقتصادی تأسیس شده و در سال‌های اخیر به ویژه با افتتاح دفتر خود در ارومیه، نقش برجسته‌ای در توسعه تجارت مرزی و ملی ایفا کرده است.

• تاریخچه و ساختار

اتاق مشترک بازرگانی ایران و ترکیه در سال ۱۳۹۸ فعالیت رسمی خود را آغاز کرد و زیر نظر اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران قرار دارد. این اتاق متشکل از هیئت مدیره، رئیس، نواب رئیس، دبیرکل و اعضای حقیقی و حقوقی است. اعضای اتاق عمدتاً از میان فعالان اقتصادی، تجار، صاحبان صنایع، شرکت‌های دانش‌بنیان و استارت‌آپ‌ها انتخاب می‌شوند. مجامع عمومی سالانه و فوق‌العاده، کمیسیون‌های تخصصی و کارگروه‌های اجرایی، ساختار عملیاتی اتاق را تشکیل می‌دهند.

- اهداف کلان و مأموریت‌ها
- ۱. **توسعه تجارت و صادرات**
- **افزایش حجم مبادلات تجاری:** هدف گذاری برای رسیدن به سطح تجارت ۳۰ میلیارد دلاری سالانه با ترکیه.
- **شناسایی بازارهای هدف:** کمک به تجار برای ورود به بازار ترکیه و شناسایی فرصت‌های صادراتی و وارداتی.
- ۲. **تسهیل سرمایه‌گذاری مشترک**
- **معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری:** ارائه اطلاعات و مشاوره به سرمایه‌گذاران ایرانی و ترک برای پروژه‌های مشترک.

- **حمایت از پروژه‌های مشترک**: تسهیل فرآیندهای حقوقی و اجرایی برای سرمایه‌گذاری‌های دوجانبه.
- **۳. رفع موانع و مشکلات تجاری**
- **پیگیری مشکلات حقوقی و بانکی**: همکاری با نهادهای ذی‌ربط برای حل مشکلات انتقال پول، گمرک، تعرفه‌ها و قوانین تجاری.
- **برگزاری جلسات تخصصی**: ایجاد کمیسیون‌های حقوقی و اقتصادی برای بررسی و رفع موانع تجارت.
- **۴. آموزش و اطلاع‌رسانی**
- **برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی**: آموزش قوانین و مقررات تجاری، بازاریابی بین‌المللی، صادرات و واردات.
- **انتشار بولتن‌ها و گزارش‌های تخصصی**: اطلاع‌رسانی درباره آخرین تحولات اقتصادی و تجاری ایران و ترکیه.
- **۵. توسعه روابط استارت‌آپی و دانش‌بنیان**
- **حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان و استارت‌آپ‌ها**: تسهیل حضور این شرکت‌ها در بازار ترکیه و معرفی فرصت‌های همکاری فناورانه.
- **عملکرد و دستاوردها**
- **الف) دستاوردهای ملی**
- **افزایش حجم تجارت دوجانبه**: طی سال‌های اخیر حجم مبادلات ایران و ترکیه رشد چشمگیری داشته و در سال ۱۴۰۲ به بیش از ۱۷ میلیارد دلار رسیده است.
- **برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی**: اتاق مشترک با همکاری اتاق‌های بازرگانی استانی و ملی، نمایشگاه‌هایی در زمینه کشاورزی، انرژی، تجهیزات شهرسازی، مبلمان و... برگزار کرده است.
- **ایجاد کمیسیون‌های تخصصی**: کمیسیون حقوقی برای حمایت قضایی و کمیسیون استارت‌آپی برای توسعه کسب و کارهای نوپا فعال شده‌اند.
- **تسهیل ارتباطات بانکی و مالی**: پیگیری ایجاد بانک مشترک ایران و ترکیه و رفع موانع انتقال پول و گشایش اعتبارات اسنادی.
- **حمایت از صادرات غیرنفتی**: معرفی محصولات ایرانی به بازار ترکیه و کمک به صادرات کالاهای کشاورزی، صنعتی و دانش‌بنیان.
- **ب) دستاوردهای منطقه‌ای (دفتر ارومیه)**
- **اهمیت استراتژیک ارومیه**

- استان آذربایجان غربی به دلیل همجواری با ترکیه و داشتن مرزهای طولانی، از مهم ترین مناطق کشور برای تجارت مرزی محسوب می شود. ارومیه به عنوان مرکز این استان، نقطه اتصال ایران به بازارهای ترکیه و اروپا است.

• اهداف دفتر ارومیه

- **ساماندهی فعالیت تجار مرزی:** ایجاد نظم و شفافیت در فعالیت های تجاری و صادراتی در منطقه.
- **تسهیل صادرات و واردات مرزی:** کاهش بروکراسی و حل مشکلات گمرکی و حمل و نقل برای تجار منطقه.

- **ارتباط مستقیم با فعالان اقتصادی محلی:** شناسایی نیازها و مشکلات تجار استان و انتقال آن به اتاق مرکزی و مقامات ملی.

- **افزایش تعاملات فرهنگی و اقتصادی:** برگزاری رویدادهای مشترک با استان های مرزی ترکیه و توسعه روابط فرهنگی و اجتماعی.

• دستاوردهای دفتر ارومیه

- **افزایش سهم تجارت مرزی:** رشد قابل توجه صادرات و واردات از مرزهای آذربایجان غربی به ترکیه.
- **حل مشکلات تجار منطقه ای:** کاهش مشکلات مربوط به ترخیص کالا، حمل و نقل، تعرفه ها و مسائل بانکی.

- **توسعه زیرساخت های تجاری:** پیگیری ایجاد بازارچه های مرزی، انبارهای صادراتی و تسهیل حمل و نقل جاده ای و ریلی.

- **جذب سرمایه گذاری خارجی:** معرفی فرصت های سرمایه گذاری در استان و جذب سرمایه گذاران ترک برای پروژه های مشترک.

جمع بندی و چشم انداز

- اتاق مشترک بازرگانی ایران و ترکیه به عنوان بازوی اصلی بخش خصوصی در توسعه روابط اقتصادی دو کشور، با ایجاد ساختار حرفه ای، کمیسیون های تخصصی و دفاتر منطقه ای مانند دفتر ارومیه، توانسته است نقش مهمی در افزایش حجم تجارت، رفع موانع و توسعه زیرساخت های صادراتی ایفا کند. این اتاق با ادامه فعالیت های خود و حمایت دولت و بخش خصوصی، می تواند سهم ایران را در بازار ترکیه افزایش داده و به توسعه پایدار مناطق مرزی کمک کند.

سفارت و کنسولگری های ایران و ترکیه

• سفارت ترکیه در ایران:

- آدرس: تهران، خیابان فردوسی، پلاک 337
- تلفن: +982135911000
- سفیر: حجابی کرلانگیچ (از 2023)
- وبسایت: tehran.emb.mfa.gov.tr

• کنسولگری های ترکیه در ایران:

- ارومیه: خیابان شهید بهشتی، پلاک 34، تلفن: +984432244000
- تبریز: خیابان ولیعصر، خیابان فروغی، پلاک 6، تلفن: +984133333600
- مشهد: خیابان امام خمینی، پلاک 25، تلفن: +985138540011

• سفارت ایران در ترکیه:

- آدرس: آنکارا، خیابان تهران، شماره 10، چانکایا
- تلفن: +903124686000
- سفیر: محمدحسن حبیب الله زاده (از 2022)
- وبسایت: ankara.mfa.gov.ir

• کنسولگری های ایران در ترکیه:

- استانبول: خیابان آنکارا، شماره 1، چاغلیان، تلفن: +902122961000
- ارزروم: خیابان جمهوریت، شماره 7، تلفن: +904422242000
- ترابزون: خیابان تکین، شماره 5، تلفن: +904622321000

نحوه دریافت ویزا از ترکیه

- وضعیت روادید:

- بر اساس توافق 1964، اتباع ایران و ترکیه برای سفرهای توریستی تا 90 روز در هر 180 روز نیازی به ویزا ندارند.
- برای اقامت بیش از 90 روز یا اهداف خاص (کار، تحصیل، اقامت دائم)، ویزای مربوطه از سفارت یا کنسولگری ترکیه قابل دریافت است.

• نکات مهم:

- ورود با گذرنامه معتبر (حداقل 6 ماه اعتبار) کافی است.
- اطلاعات بیشتر از www.mfa.gov.tr قابل دسترسی است.

جمع بندی

روابط اقتصادی ایران و ترکیه از قرن‌ها پیش با تجارت ابریشم و فرش آغاز شد و با همسایگی، لغو روادید، و عضویت در ECO و OIC به سطحی استراتژیک رسید. حجم تجارت که در 2016 به 12 میلیارد دلار رسید، پس از تحریم‌ها به 8.1 میلیارد دلار در 2024 کاهش یافت، اما رشد 12.5 درصدی نشان‌دهنده پویایی روابط است. همکاری‌های تجاری، از خط لوله گاز تا نمایشگاه‌های مشترک، و قراردادهای جدید در انرژی و ترانزیت، پتانسیل بالایی برای توسعه دارند. تحریم‌ها، رقابت چین (15 میلیارد دلار تجارت با ایران)، و تنش‌های منطقه‌ای (مانند سوریه) موانع اصلی هستند. رفع تحریم‌ها می‌تواند تجارت را به 30 میلیارد دلار برساند، اما در کوتاه‌مدت (تا پایان 2025)، تجارت در سطح 8-10 میلیارد دلار با تمرکز بر پتروشیمی، ماشین‌آلات، و ترانزیت ادامه خواهد یافت. نزدیکی جغرافیایی، زیرساخت‌های ترانزیتی، و اراده دو کشور برای همکاری، آینده‌ای روشن را نوید می‌دهد.

تهیه و تنظیم

اداره اروپا / اردیبهشت 1404